

תנו לגדול בשקט - קליטת ילדי פליטי אוקראינה במערכת החינוך

נייר עמדה לקראת דיון בוועדה לזכויות הילד, מאי 2022

נכון לאמצע אפריל 2022 הגיעו לישראל כ- 13,000 אזרחי אוקראינה שאינם "זכאי שבות" מאז פרוץ המלחמה באוקראינה. בעקבות הגעתם הוקם מוקד צו השעה - מוקד סיוע הומניטרי לנמלטי המלחמה באוקראינה השוהים בישראל. הסיוע ההומניטרי כולל מעטפת מסוימת של מענים רפואיים וסוציאליים. ממעטפת מענים זו, ומפעילות המוקד בכלל, מודרים באופן רשמי מי ששהו בישראל לפני יום 24.2.2022, הדרה שיש לקוות שתבוטל בהקדם, שהרי גם לגביהם הכירה ממשלת ישראל בכך שאין אפשרות להרחיקם לאוקראינה לעת הזאת. מכל מקום, מעטפת התמיכה הניתנת למי שהגיעו מאז פרוץ המלחמה לא כוללת את קליטת הילדים במערכת החינוך, והם זכאים ל"פעילות הפגה ופנאי" בלבד.

אי-קליטת הילדים כבר כחודשיים במערכת החינוך אינה עולה בקנה אחד עם זכותם לחינוך המעוגנת בדין הישראלי והבינלאומי. הזכות לחינוך היא זכות יסוד מרכזית במדינת ישראל, והיא מעוגנת בחוק, בפסיקת בית המשפט העליון ובחוזרי מנכ"ל משרד החינוך. בחוזר מנכ"ל תש"ס 10/א) הדן ב"ילדי עובדים זרים" נכתב: "חוק חינוך חובה התש"ט (1949) חל על כל ילד הגר בישראל, ללא קשר למעמדו במרשם האוכלוסין במשרד הפנים. ... משרד החינוך, הרשויות המקומיות ומנהלי בתי הספר יעניקו לתלמידים אלה את מלוא חינוכם על פי צורכיהם"; הנחיה זו יפה לכל הילדים החיים בישראל וראוי להחילה לאלתר גם על הילדים שהוריהם אזרחי אוקראינה. זאת במיוחד לאור העובדה שמדינת ישראל התירה לילדים ולהוריהם להישאר בתחומה, תוך הכרה בכך שלא ניתן להרחיקם בעת הזאת מישראל.

כבר חודשיים שהקרבות באוקראינה ממשיכים במלוא עוזם. הפצצות אוכלוסייה אזרחית, החרבת ערים והיעדר מזון ותרופות הם מנת חלקם של מי שלא נמלטו, ולא נראה כי מי מאזרחי אוקראינה וילדיהם ששוהים בישראל יוכלו לחזור לאוקראינה בשבועות הקרובים. הזמן חולף מבלי שהילדים הנמצאים כאן - שנקרעו באחת מכל מה שהכירו והופרדו מחייהם ומבני משפחה - מקבלים מעטפת חינוכית אמיתית. השארתם ללא מסגרת מקצינה את מצב הדחק של הילדים ומשפחותיהם, מגבירה את הסיכון לשלומם הנפשי ופוגעת בהתפתחותם התקינה. זאת על אחת כמה וכמה לגבי ילדים עם צרכים מיוחדים או ילדים במצבי סיכון. לאור השינויים הדרמטיים והטרגיים בחייהם, אם הם לא יקלטו במסגרת חינוכית תומכת בהקדם, הם צפויים להיפגע באופן חמור.

יש לפעול לשינוי מידי של המצב ולקלוט לאלתר את הילדים במערכת החינוך, תוך מתן מעטפת חינוכית, פדגוגית ורגשית מלאה. מערכת החינוך היא זו שאחראית על מתן המעטפת הזו ומחזיקה בידע ובמומחיות הנדרשים, ואין למנוע אותה מהילדים האלה, אף לא יום אחד נוסף.

לפרטים נוספים:

עו"ד אורלי לוינזון-סלע, מנהלת המחלקה הציבורית, א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל. orly@assaf.org.il, 0506232586.

ד"ר שני בר-טוביה, מקדמת מדיניות, פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל. Shani.refugeeforum@assaf.org.il, 0524336487.